

Nawiązywanie stosunków zatrudnienia w służbach zmilitaryzowanych

Przejdź do produktu na www.ksiegarnia.beck.pl

Wprowadzenie

Podając problematykę nawiązywania stosunków zatrudnienia w służbach zmilitaryzowanych należy mieć na uwadze różnorodność występujących tam stosunków prawnych. Zatrudnienie w formacjach zmilitaryzowanych wykracza poza więzi obligacyjne klasyfikowane jako stosunki pracy i swoim zakresem obejmuje również zatrudnienie typu administracyjnoprawnego. Zagadnienia będące przedmiotem niniejszego opracowania są szczególnie skomplikowane (zarówno w ujęciu materialnym, jak i procesowym) z uwagi na swój międzygałęziowy charakter. Badania nad tym tematem leżą w sferze zainteresowań nie tylko prawa pracy, ale także prawa administracyjnego, postępowania administracyjnego i postępowania sądownoadministracyjnego. Wynika to ze złożoności stosunku służbowego funkcjonariuszy, który należy analizować nie tylko pod kątem stosunku zatrudnienia, ale również z perspektywy realizacji zadań o charakterze publicznym. W pracy znajdują się szerokie odwołania do dorobku wspomnianych dziedzin prawa, a w szczególności utrwalonych pojęć teoretycznoprawnych (np. pojęcia decyzji administracyjnej czy aktu administracyjnego).

Aktualną konstrukcję zatrudnienia w służbach zmilitaryzowanych wyjaśnia jego analiza historyczna. Początkowo stosunek służbowy był ściśle związany z prawem administracyjnym, regulowanym wyłącznie prawem publicznym, co było uzasadniane szczególną relacją zachodzącą między państwem, a osobą pełniącą służbę. Przekonanie o publicznoprawnym charakterze służby wywodzono z twierdzenia, że skoro stosunek służbowy powstaje z aktu nominacji będącego aktem administracyjnym, to stosunek służbowy również ma charakter administracyjnoprawny. W okresie międzywojennym status prawny funkcjonariuszy służb zmilitaryzowanych w istotnym stopniu determinowany był przepisami ustawy o państwowej służbie cywilnej z 17.2.1922 r.¹ Przywołana ustawa regulowała przede wszystkim status pracowników państwowych zatrudnionych na podstawie mianowania w aparacie cywilnym. Do czasu wydania przepisów szczególnych, regulacji tej podlegali również funkcjonariusze niektórych służb zmilitaryzowanych: Policji, Straży Celnej oraz dozorczy (strażnicy) więzienni. Kształt administracji publicznej odzwierciedlony we wskazanej ustawie był wyrazem koncepcji władzy z jednej strony, z drugiej zaś wyrazem oczekiwań społeczeństwa, któremu administracja miała służyć. Ustawa z 1922 r. reprezentowała publicznoprawny model zatrudnienia, wzorowany na rozwiązaniu austriacko-pruskim. Ten typ zatrudnienia stanowił prze-

---

¹ T.j. Dz.U. z 1949 r. Nr 11, poz. 72 ze zm. Ustawa ta, z licznymi zmianami, przetrwała formalnie do 31.12.1974 r., kiedy to została uchylona przez ustawę – Przepisy wprowadzające Kodeks pracy.

ciwieństwo do stosunków zatrudnienia powstałych na podstawie umowy o pracę, zaliczanych do stosunków prywatnoprawnych. Przepisy ustawy z 1922 r. przestały obowiązywać dopiero z dniem 1.1.1975 r. (z chwilą wejścia w życie KP). Zarówno pod rządami ustawy z 1922 r., jak i wydanych następnie przepisów szczególnych regulujących sytuację funkcjonariuszy, ich status prawny był kwalifikowany jako stosunek publicznoprawny. Taka konstrukcja stosunku służbowego została utrzymana i powszechnie akceptowana w literaturze po 1944 r.² Przełomowym punktem dla stanowiska nauki prawa pracy w zakresie charakteru stosunku służbowego było stwierdzenie, że stosunki pracy mogą mieć również charakter pozaumowny. To zapoczątkowało zintensyfikowane rozważania, które zmierzały do wykazania, że w stosunku prawnym tych podmiotów, oprócz sfery władczej, można również wyróżnić sferę zobowiązań. Z czasem, do stosunku służbowego zaczęto wprowadzać elementy charakterystyczne dla prawa pracy. W efekcie doprowadziło to do wypracowania podziału na pracownicze stosunki służbowe oraz stosunki służbowe typu administracyjnego.

Dotychczasowy dorobek piśmienniczy obejmujący zagadnienia objęte przedmiotem niniejszej monografii odnosi się jedynie do wybranych kwestii dotyczących zatrudnienia w służbach zmilitaryzowanych. Tym samym istniała potrzeba stworzenia opracowania, którego treść obejmie zarówno podsumowanie dotychczasowego dorobku, jak również zagadnienia z tego zakresu dotąd jeszcze nieopracowane.

Pierwszym celem pracy jest kompleksowe omówienie problemu nawiązania stosunku zatrudnienia w służbach zmilitaryzowanych. Przeanalizowane zostaną podstawy, procedury, strony tego stosunku oraz sposoby rozpatrywania sporów związanych z jego nawiązaniem. Analizie poddane zostaną również źródła prawa stosunków zatrudnienia w służbach zmilitaryzowanych. Przyjęcie takiej metody prezentacji pozwoli na instytucjonalne przedstawienie tematu i odnalezienie podobieństw w rozwiązaniach przyjętych w poszczególnych pragmatykach. Jednocześnie umożliwi to osiągnięcie drugiego celu rozprawy, jakim jest uzyskanie odpowiedzi na pytanie, czy istnieje możliwość stworzenia jednego wspólnego modelu nawiązania stosunku zatrudnienia w służbach zmilitaryzowanych.

Punktem wyjścia rozważań niniejszego opracowania poczyniono założenie, że prawo stosunków służbowych służb zmilitaryzowanych jest domeną nie tylko prawa administracyjnego, ale również prawa pracy (nie stosunku pracy). Następną hipoteza badawcza zakłada, że pragmatyki funkcjonariuszy służb zmilitaryzowanych, mimo licznych rozwiązań wspólnych, nie pozwalają na stworzenie jednego modelu mającego zastosowanie do stosunków zatrudnienia we wszystkich formacjach.

Podstawową metodą badań przyjętą w pracy jest metoda dogmatycznoprawna, oparta na interpretacji tekstu prawnego. Szczególne znaczenie odgrywają unormowania pragmatyk służbowych oraz aktów do nich wykonawczych. Coraz większy wpływ regulacji Kodeksu pracy na ustawy pragmatyczne, wymaga również uwzględnienia

---

² J. Stelina, w: R. Hauser, Z. Niewiadomski, A. Wróbel (red.), System Prawa Administracyjnego, t. 11, Stosunek służbowy, Warszawa 2011, s. 94.

kodeksowej regulacji stosunku pracy. Pomocniczo w opracowaniu znajdują się również odwołania do nieobowiązujących już przepisów z zakresu stosunku zatrudnienia w służbach zmilitaryzowanych. Głównym celem takiego zabiegu jest ukazanie ewolucji niektórych rozwiązań prawnych oraz motywów obecnego ukształtowania niektórych instytucji. Doniosłe znaczenie w interpretacji tekstu prawnego mają dwa dodatkowe źródła. Pierwszym z nich jest orzecznictwo. Stąd też liczne odwołania do uchwał, wyroków i postanowień Trybunału Konstytucyjnego, SN, NSA, sądów administracyjnych oraz sądów powszechnych. Drugim źródłem, które ułatwia wykładnię tekstu prawnego są poglądy literatury.

Poszczególne pragmatyki służbowe przeanalizowane zostaną pod kątem przyjętych rozwiązań z zakresu nawiązania stosunku zatrudnienia w służbie. W rezultacie zostaną odnalezione wspólne rozwiązania przyjęte w poszczególnych regulacjach.

Zważając na cele niniejszego opracowania, praca została podzielona na cztery rozdziały. W pierwszym z nich przedstawiono pojęcie „służby zmilitaryzowanej” oraz dokonano ogólnej charakterystyki zatrudnienia w formacjach. Rozdział ten ma na celu przybliżenie i wyjaśnienie genezy niektórych instytucji zakorzenionych w dawnej tradycji służby publicznej, ukazanie cech właściwych dla zatrudnienia w służbach zmilitaryzowanych. Zostały tu również omówione źródła prawa stosunków zatrudnienia w służbach zmilitaryzowanych, wskazano główne czynniki inicjujące zmiany w regulacjach prawnych oraz podkreślono wpływ przemian politycznych i społeczno-gospodarczych na kształt przyjmowanych rozwiązań. Drugi rozdział poświęcono podmiotom stosunków zatrudnienia w służbach zmilitaryzowanych, które na gruncie poszczególnych pragmatyk posiadają status odpowiednio: podmiotu zatrudniającego oraz zatrudnionego. Rozdział trzeci opisuje podstawy i procedury nawiązywania stosunków zatrudnienia w służbach zmilitaryzowanych, z uwzględnieniem podziału na poszczególne kategorie zatrudnionych, tj.: kierowników służb, funkcjonariuszy oraz pracowników. Czwarty rozdział dotyczy rozpatrywania sporów o roszczenia związane z nawiązaniem stosunku zatrudnienia w służbach zmilitaryzowanych.

Niniejsza monografia powstała na podstawie rozprawy doktorskiej pt. „Nawiązanie stosunku zatrudnienia w służbach zmilitaryzowanych”, obronionej w maju 2019 r. na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego. Składam serdeczne podziękowania mojemu promotorowi – Panu Profesorowi *Tadeuszowi Kuczyńskiemu* za ogromną pomoc, życzliwość i wsparcie w przygotowaniu rozprawy doktorskiej. Dziękuję także recenzentom rozprawy – Panu Profesorowi *Walerianowi Sanetrze* oraz Panu Profesorowi *Zbigniewowi Góralowi*, których cenne uwagi i wskazówki wpłynęły na kształt publikacji.

[Przejdź do księgarni →](#)

ksiegarnia.beck.pl